

Területfejlesztés és Balaton

Egy természetes régió kihívásai

Polgármesteri szakmai fórum

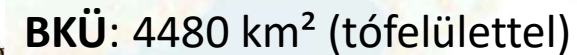
2024. szeptember 23.

SIÓFOK

Fekete Károly
kutatásvezető

Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség
Nonprofit Kft. Társadalomtudományi Kutatócsoport
Balatonfüred

BALATON
FEJLESZTÉSI TANÁCS

- 180 település
- 18 város, 162 község
- Somogy, Veszprém, Zala megye részterületei
- 273 ezer állandó lakos
(a feudalizmus idejének 7-szerese, őslakos kb. egyharmad)
- Mintegy 70 ezer üdülőingatlan
- 1,7 millió regisztrált vendég
- Több mint 2 millió állandó területhasználó évente
- Ingatlantulajdonosok: mintegy 45 országból

Balaton - a természetes régió

Balaton, mint régió

A régió a regionális tudomány szerint:

- Alulról vagy felülről kiépült/kiépített **társadalmi konstrukció** (Paasi 1989, Benedek 2000, Lengyel 2003)
- A régió egy vagy több **probléma alapján definiálható térség** (Isard 1975)
- ...természeti, emberi, történelmi, gazdasági, politikai szempontok alapján formálódó **„földrajzi jellemkép”** (Cholnoky Jenő a Balaton régió kapcsán, 1925)

Régióformáló tényezők:

- **Természeti determináltsága**
- **Belső interakciók**, funkcionális összetartozás
- „A legnagyobb régiótermelő szféra a **gazdaság**” (Nemes Nagy 2002)
- Kulturális antropológia: **szellemi-tudati összetartozás, regionális identitás** kifejeződése
- Politológia: a **hatalom** térben megosztott **birtoklása**,
- **Regionális intézményrendszer** megléte

Balaton, mint kiemelt térség – jogszabályi, intézményi keretek

1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és területrendezésről

Balaton Fejlesztési Tanács – feladat, hatáskör, tagok

Tagok (12):

- Elnök, társelnök
- Vármegyei közgyűlések elnökei, közgyűlések képviselői (6)
- Területfejlesztésért felelős miniszter képviselője (1)
- Ágazati feladatokért felelős minisztériumok képviselői (7)

Fő tevékenység :

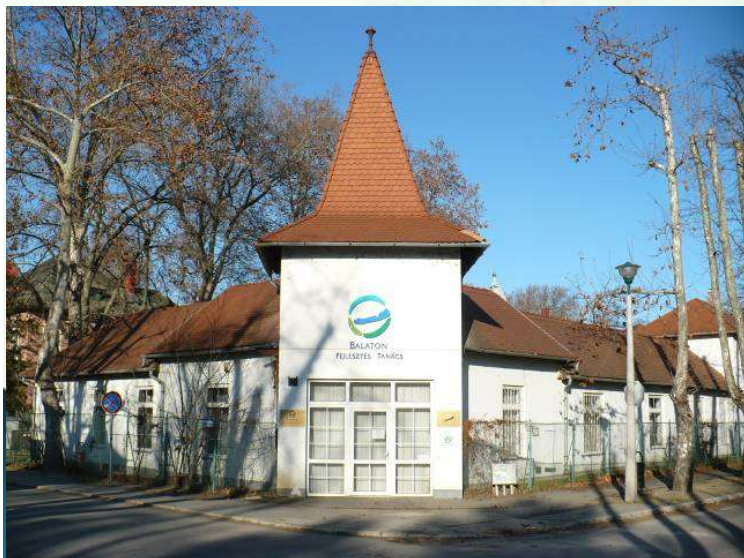
- Fejlesztési tervek, stratégiák megalkotása
- Fejlesztések koordinációja, fejlesztési források bevonása

Működési terület: Balaton Kiemelt Üdülőkörzet - 164 majd 179, 2014-től 180 település, 3 megye, 3 NUTS-2 régió

Az Ügynökségről...

Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft.

- 2000. január 1. óta
- Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezete (tulajdonos)
- 21 állandó munkatárs
- 3 iroda - Siófok (HQ, hazai és nemzetközi projektmenedzsment, környezetvédelmi csoport), Balatonfüred (Társadalomtudományi KCS), Keszthely (területi referens – jelenleg betöltetlen)

Jogszabályi háttér

Területfejlesztési törvény(ek): 1996. évi XXI. ill. 2023. évi CII. Tv.

A kiemelt térségi tanácsok

- az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban kidolgozzák a térség területfejlesztési koncepcióját és programját
- a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter útján a Kormány elé terjesztik a térség területfejlesztési koncepcióját és programját,
- irányítják a térség területfejlesztési programjának végrehajtását,

Területi monitoring: 37/2010. Kormányrendelet

- Cél: hiteles, megbízható, ellenőrizhető, tervezésbe döntéshozatalba visszacsatolható információk biztosítása, eredményes területfejlesztési politika elősegítése, területi kohézió és versenyképességhez való hozzájárulás, nyilvánosság tájékoztatása
- Évenkénti jelentéstételi kötelezettség a kiemelt térség területi folyamatairól
- Területi tervek megvalósulásának, hatásainak nyomon követése
- Területfejlesztési tervek felülvizsgálata
 - **+ 2018. évi CXXXIX tv. Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről**

Magunkról...

Társadalomtudományi kutatócsoport **vagy**
fejlesztéspolitikai elemző – tervező műhely?

Indulás (2001)

- 1996. évi XXI. Tv. - Területfejlesztési terek azon belül Balaton Kiemelt Térség kialakítása
- Balatonhoz kapcsolódó társadalmi-gazdasági **ADATHIÁNY** – a BKÜ nem megye, nem tervezési régió; kezdetben 164 ma 180 település
- Oláh Miklós; kutatásvezető 2001 – 2023-ig

„Tulajdonképpen az volt a célunk, hogy minden területfejlesztési szempontból jelentőséggel bíró szakterületről és státuszcsoportról **a legtöbbet, és legelőször tudjunk meg a régióról, és ezeket az ismereteket mielőbb építsük be a tervezésbe és a fejlesztési monitoringba**”

Alapfeladatok:

1. A BKÜ területi folyamatainak rendszeres monitorozása
2. Önálló kutatási projektek végrehajtása
3. Területfejlesztési tervezés

Szaktudás: szociológus, geoinformatikus, terület- és településfejlesztő geográfus, igazgatásszervező (ökológus, kulturális antropológus...stb.)

A feladat...

1. **Megismerni a régió egyediségeit és a helyben jelentkező fejlesztési szükségleteket**, azokat regionális, makroregionális, nemzeti...stb. kontextusba helyezni
2. Ismeretek birtokában **meghatározni a térség fejlesztési irányait**
3. Integrálni és a fejlesztéspolitikai döntéshozatal számára értelmezhető keretet adni a térségi fejlődést biztosító beavatkozásoknak
4. Partnerség és nyilvánosság biztosítása

CÉL: A Kormány (forrásgazda) felé történő megalapozott javaslattétel, illetve a térségi célok érvényesítése a forráskihelyezés tervezésében

ESZKÖZ: Területfejlesztési dokumentumok, valamint a területfejlesztés klasszikus szemlélete és módszertani eszköztára

1. HELYZETÉRTÉKELÉS

A hét bő esztendő – 2014-2020(+)

2014-2020 uniós programozási időszak:

- Valós kiemelt térségi szerep a fejlesztéspolitikában
- Egy főre jutó kifizetett támogatás az országos átlag 1,7-szerese
- ERFA + ESZA: 471 Mrd Ft kifizetett támogatás
- EMVA: 73 mrd Ft kifizetés

2021-2027: 2024 januárig 33 Mrd Ft kifizetés (ERFA+ESZA)

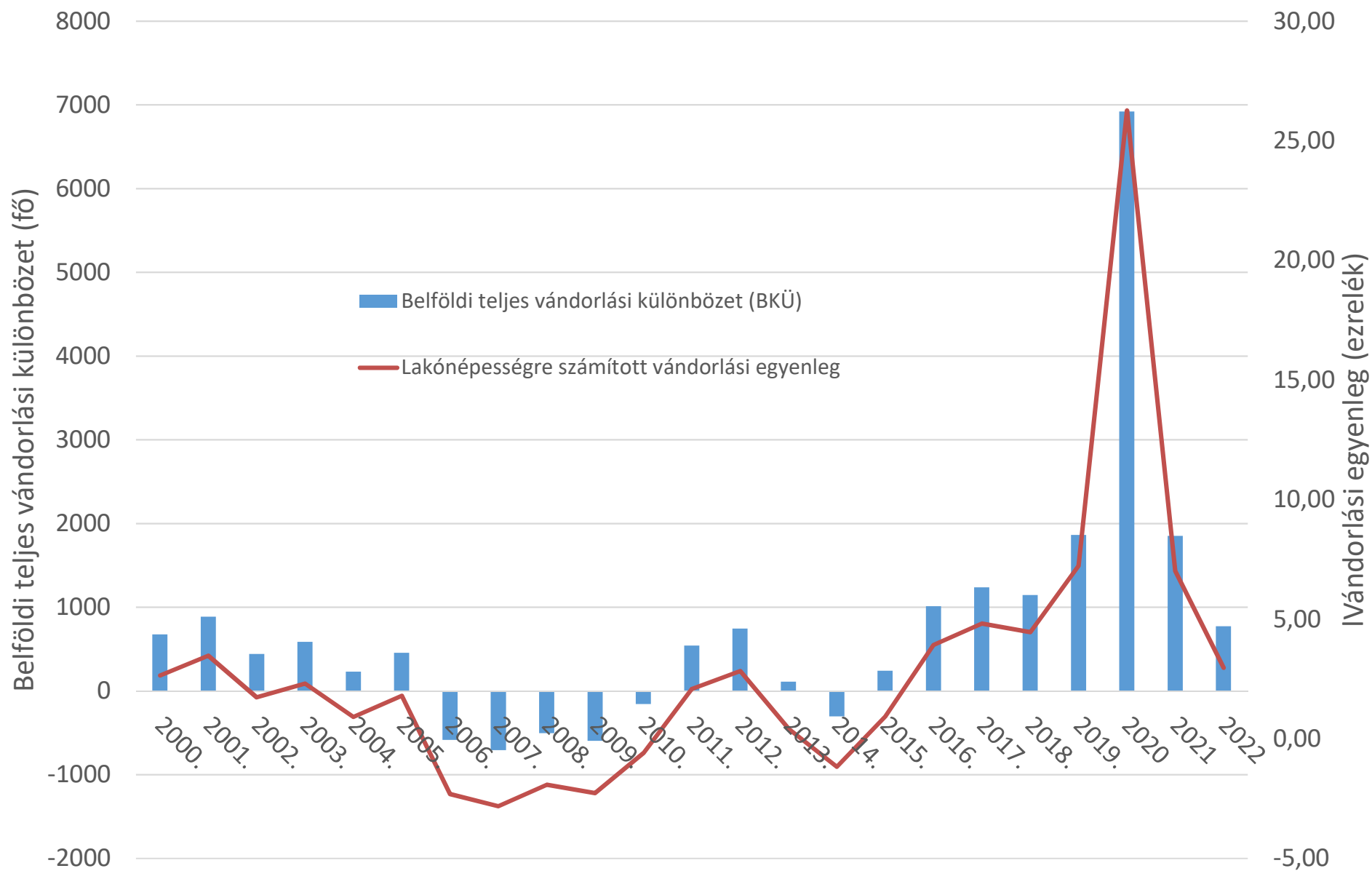
Magyar Falu Program

- 172 jogosult BKÜ település mindegyike részesült MFP forrásban
- 2019 – 2024 ~17 Mrd Ft támogatás
- A parti települések és a 2000 lakos fölötti települések felülreprezentáltak, támogatások összegében – de az egy lakosra jutó támogatásokban az aprófalvak emelkednek ki

BFT támogatások (2014-2023) összértéke: ~ 3 mrd Ft

- Az egy lakosra jutó értékek szerint az aprófalvak a fő kedvezményezettek
- Döntően kisléptékű településfejlesztés (néhány milliós nagyságrendű projektek)

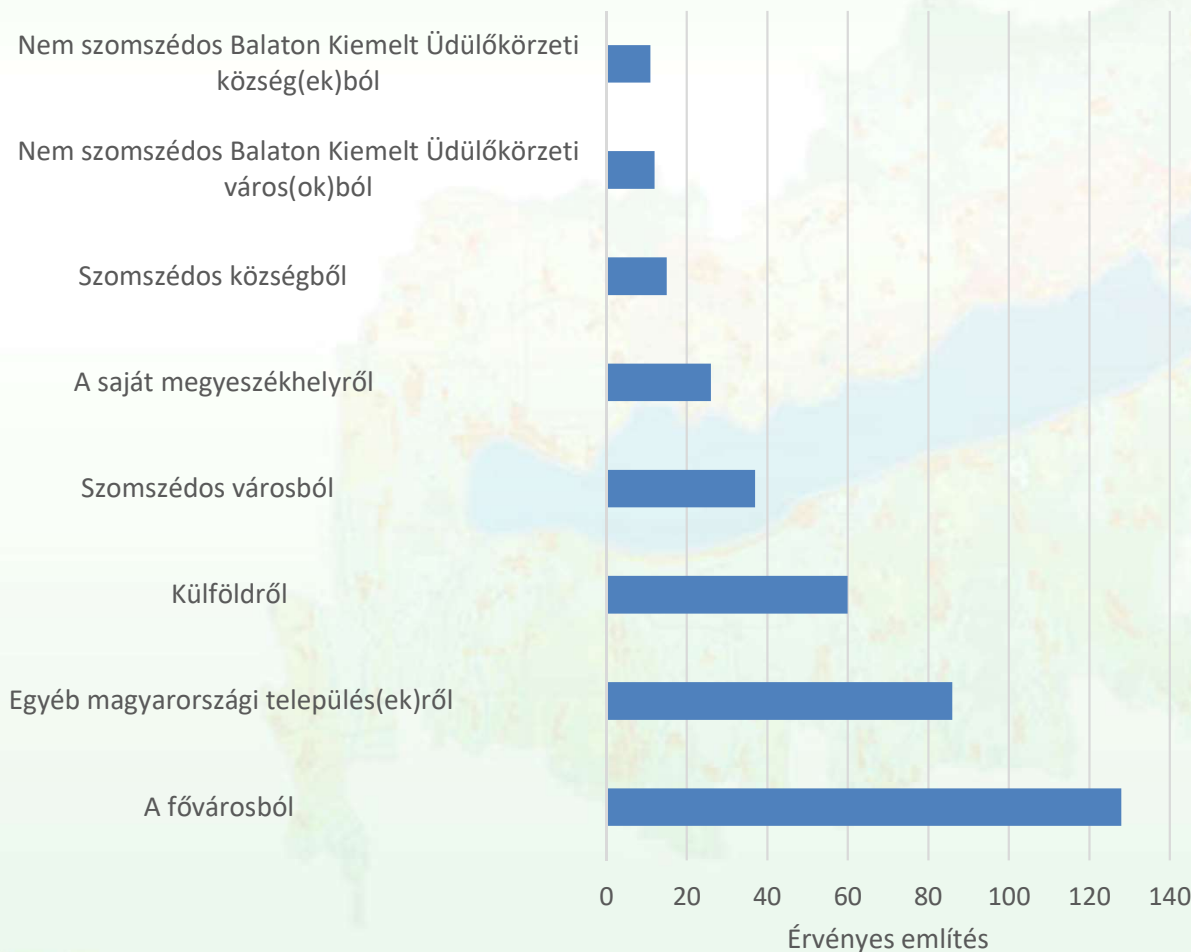
Vándorlási egyenleg a kiemelt üdülőkörzetben

Vándorlási jellemzők (beköltözés) (BKÜ-ben teljeskörű településvezetői survey alapján)

Mely településekről érkeztek a leginkább a településükre
beköltözők az elmúlt évtizedben? (több válasz lehetséges)

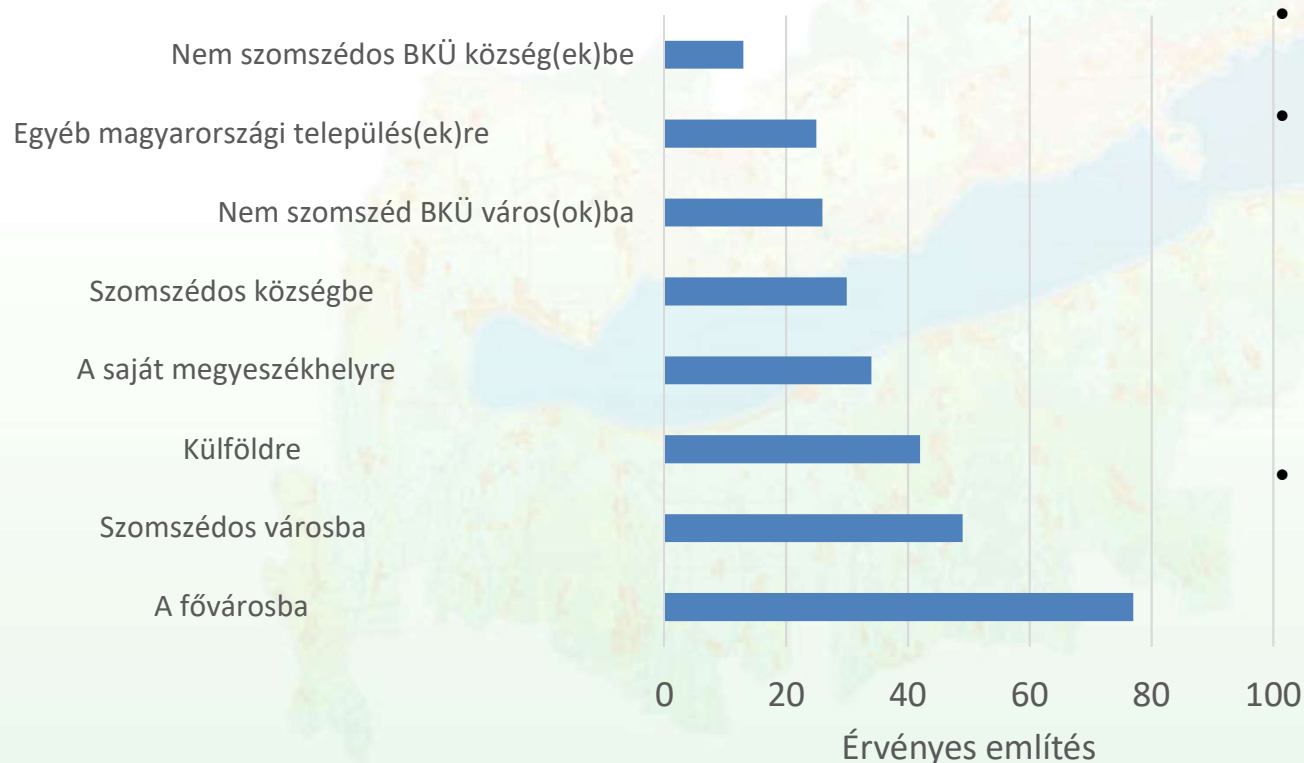

- 173 válaszadó (96%) jelez beköltözést
- **Egyéb települések esetében:** KELET-MAGYARORSZÁG, Szeged, Bp. agglomeráció.
- **Külföld:** Németország
- **Okok:** Pandémia, Balaton vonzereje
- A települések 1/3-ában okoz bizonyos mértékű konfliktusokat a beköltözés (alkalmazkodáshiány, az elvárttól eltérő szolgáltatások és infrastruktúra)

Vándorlási jellemzők (elköltözés) (BKÜ-ben teljeskörű településvezetői survey alapján)

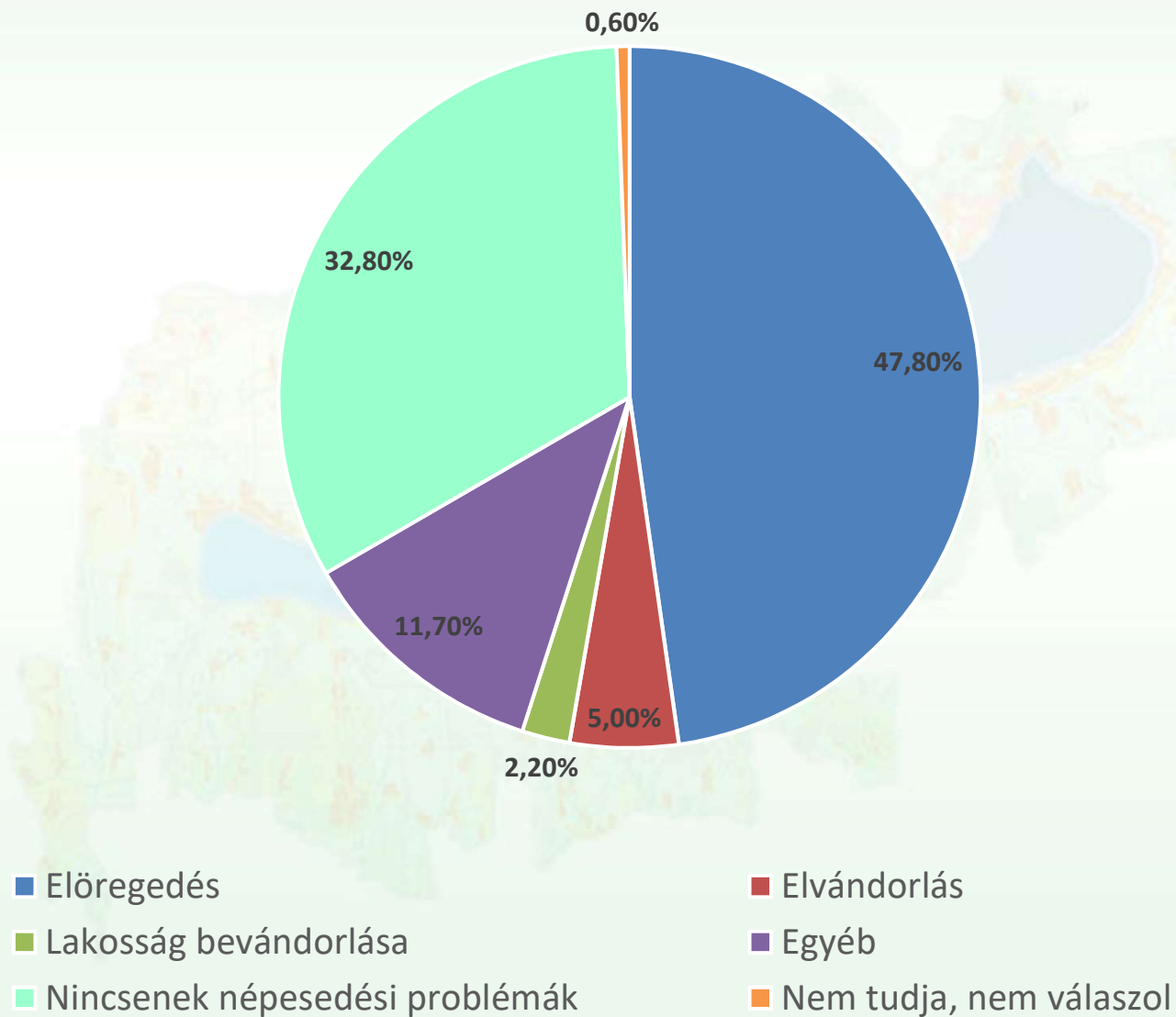

Tudomása szerint az elmúlt egy évtizedben milyen településekre irányult a leginkább a településükről kiköltözők mozgása? (több válasz lehetséges)

- A válaszadók 80%-a tud elköltözőkről
- Leggyakrabban említett céltelepülések:
BUDAPEST (38),
Tapolca (8), Siófok (7),
Veszprém (6), Marcali (6), Tab (5)
- Döntő ok:
munkavállalás,
munkalehetőségek –
de megjelenik az ingatlanár!

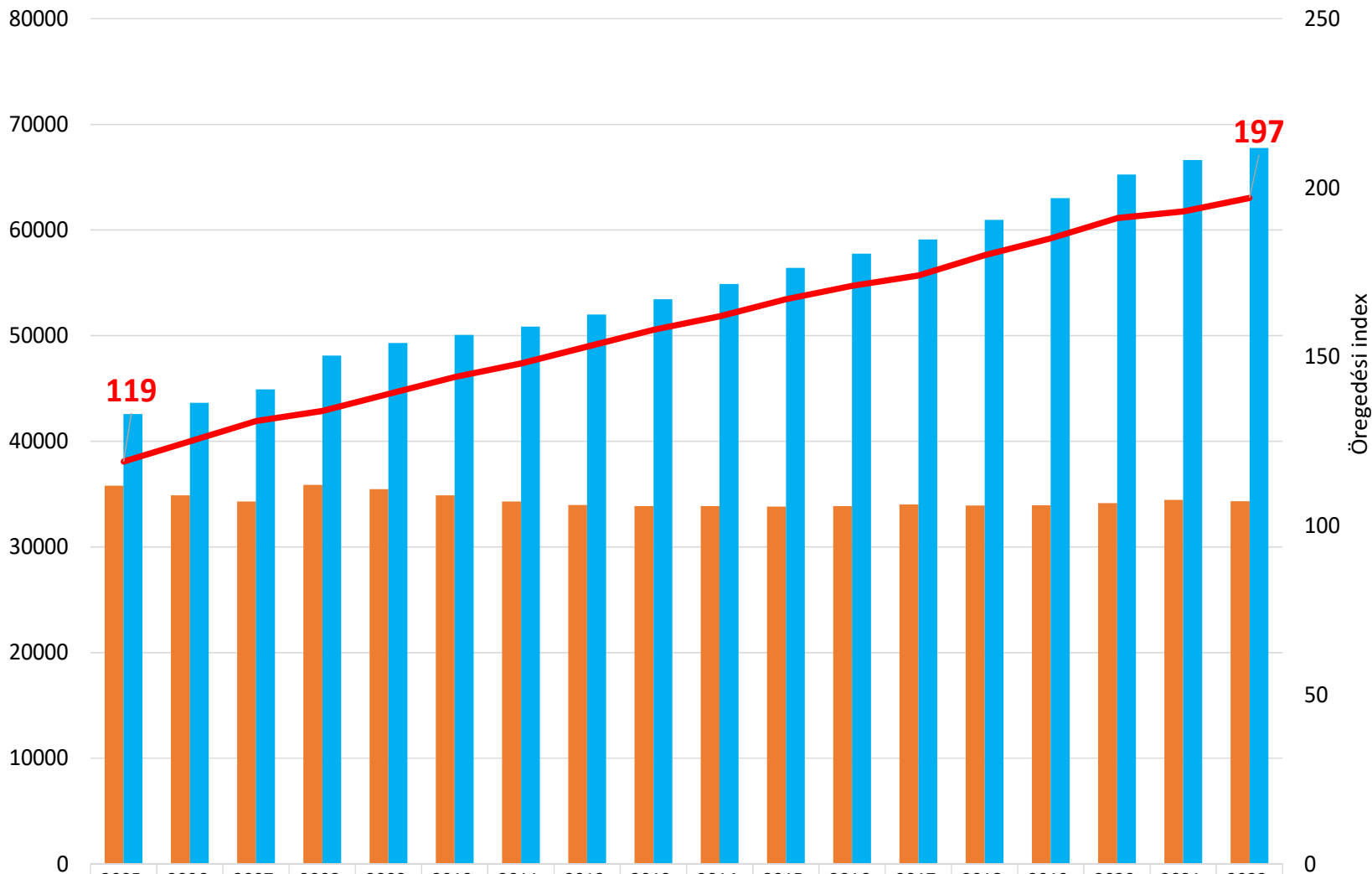
Megítélése szerint mi a legfőbb népesedési probléma a településen? (180 BKÜ településvezető válaszadó; 2022)

Az öregedési index alakulása a BKÜ területén (2005-2022)

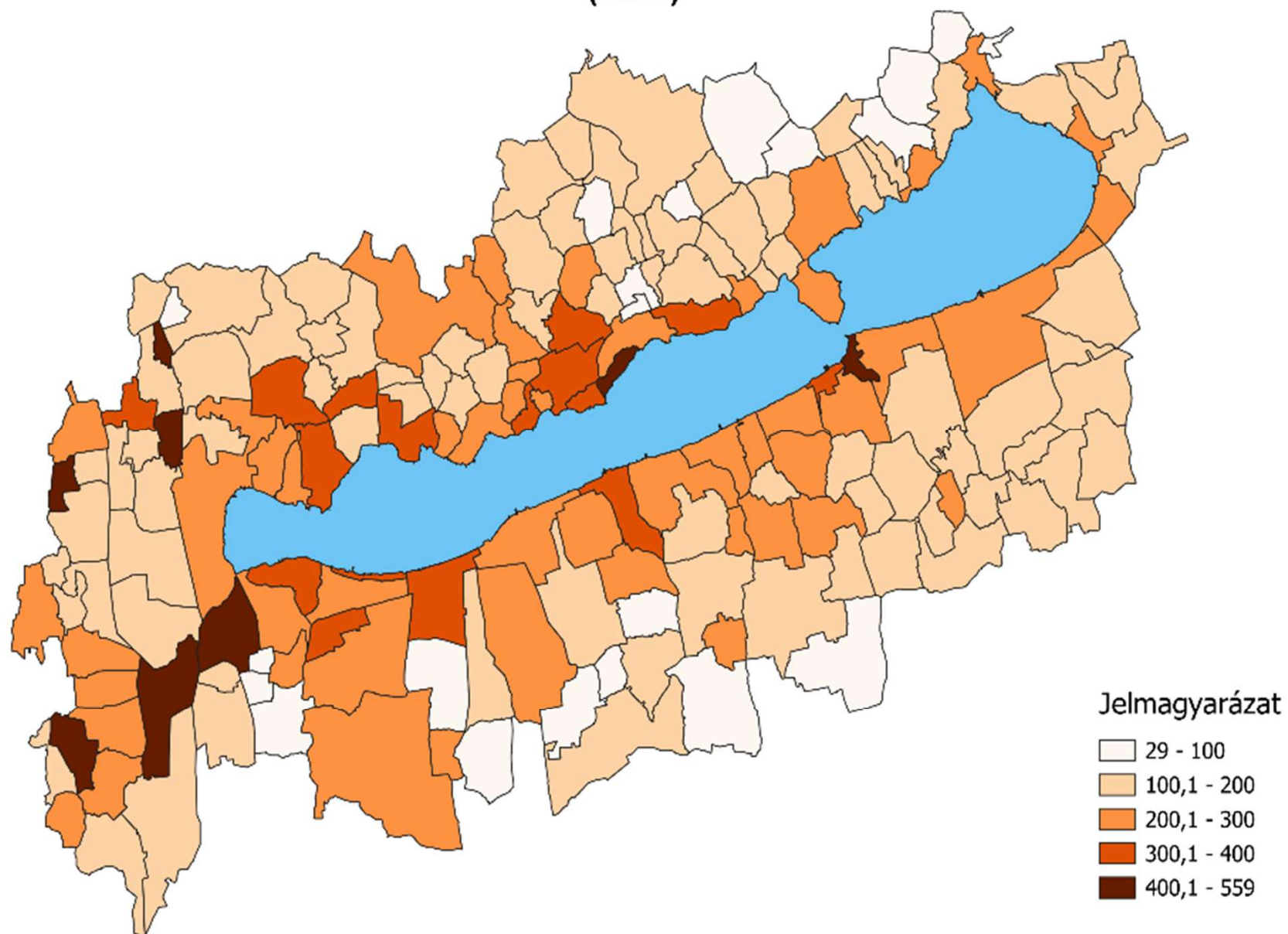

Fiatal (15 év alatti) és időskorú (65-x éves) népesség száma

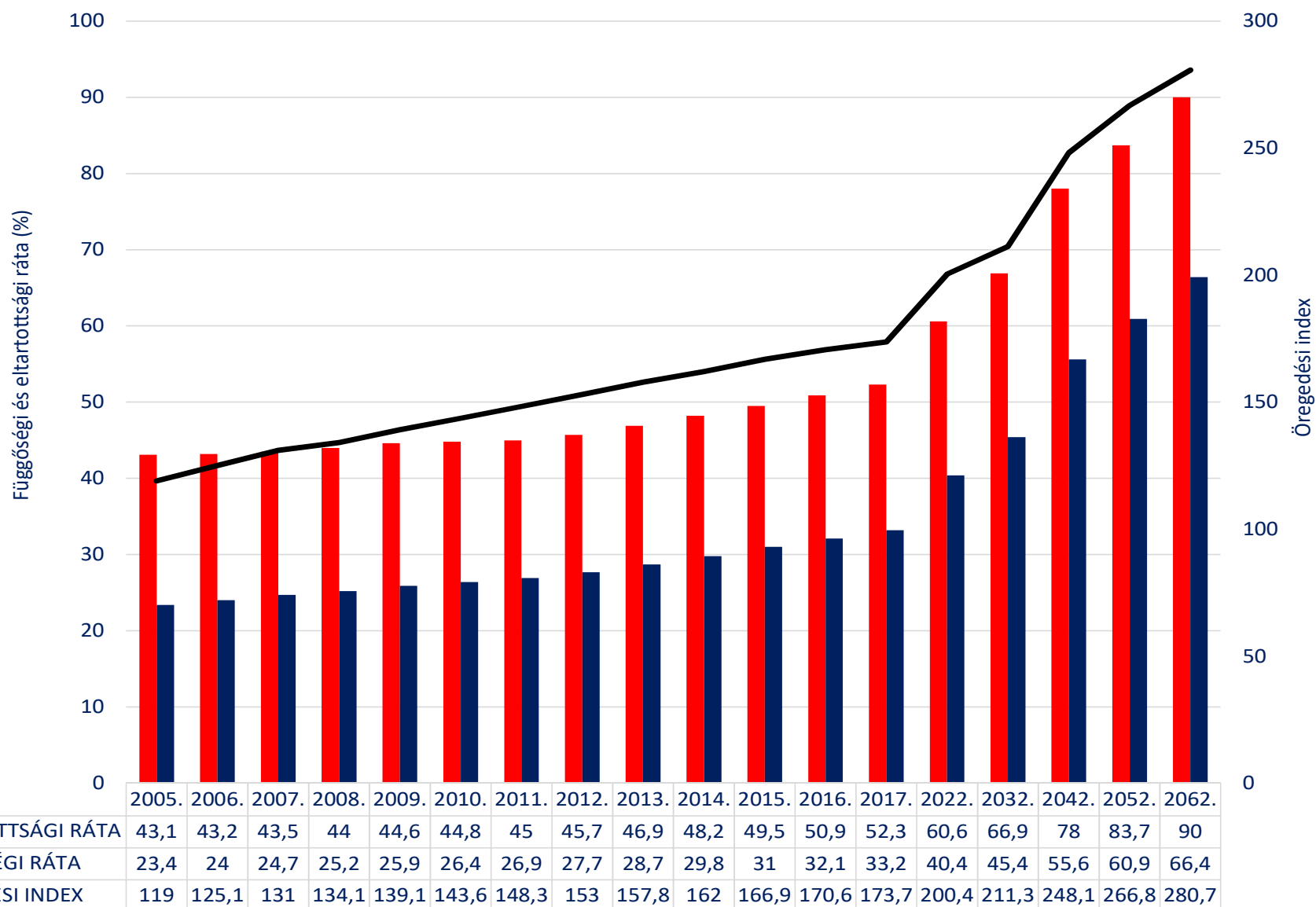
0-14 éves	35808	34885	34287	35874	35458	34868	34285	33977	33874	33875	33802	33864	34031	33936	33946	34157	34452	34324
65-x éves	42595	43650	44928	48113	49309	50074	50854	52001	53448	54892	56412	57772	59106	60946	62998	65253	66623	67757
Öregedés (65+ / 0-14 * 100)	119	125	131	134	139	144	148	153	158	162	167	171	174	180	185	191	193	197

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településeinek öregedési indexe (2022)

Elöregedő népesség, növekvő eltartottsági ráta

– 2062-re 184 ezer lakos! –

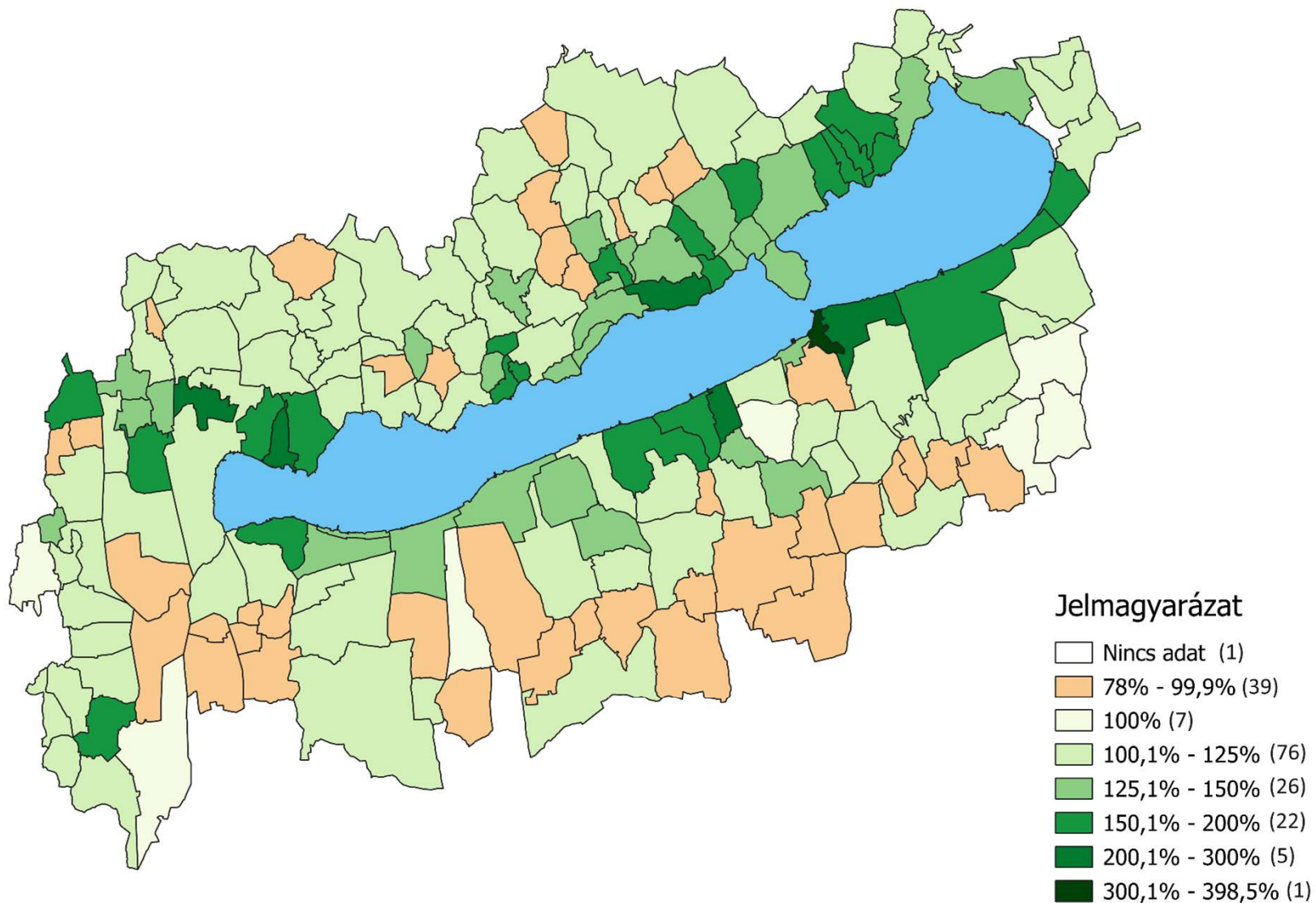
Középiskolások a Balaton Kiemelt Térségben – kérdőíves adatfelvétel (2023 tavasz)

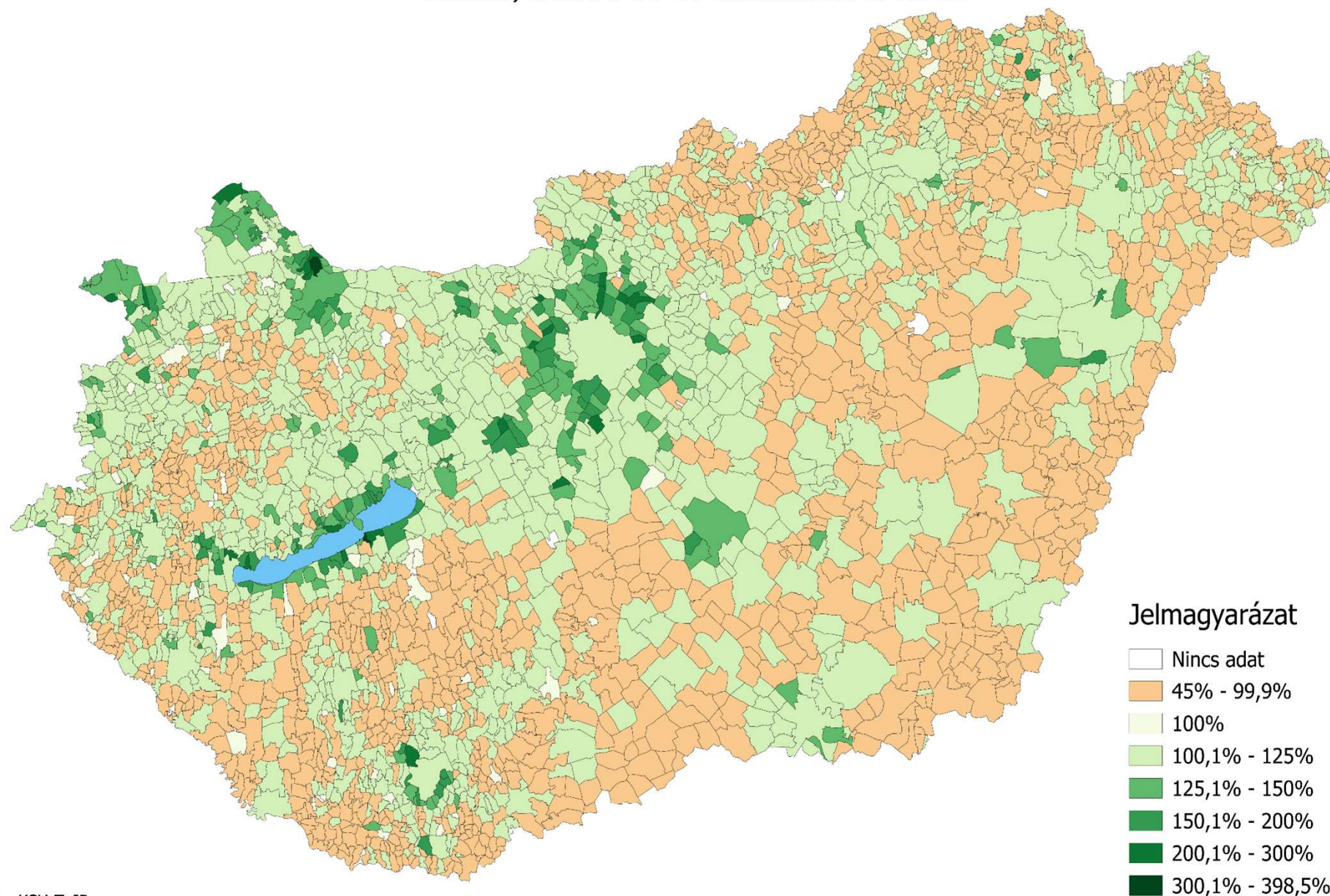
*Hol tervezed megkezdeni önálló életedet, iskoláid elvégzését követően?
Csak egyet jelölj!*

		Gyakoriság	%	Érvényes %
Valid	A mostani állandó lakhelyem településén	112	10,3	19,1
	Egy (másik) Balaton-környéki településen*	50	4,6	8,5
	Budapesten	192	17,6	32,8
	Egyéb magyarországi településen	44	4,0	7,5
	Külföldön	188	17,3	32,1
	Total	586	53,9	100,0
Missing	Nem szeretnék válaszolni	110	10,1	
	Nem tudom	392	36,0	
	Total	502	46,1	
Total		1088	100,0	

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településeinek lakásállomány-változása 2001-2022 között, a 2001-es érték %-ában

Magyarország településeinek lakásállomány-változása 2001-2022 között, a 2001-es év adatainak %-ában

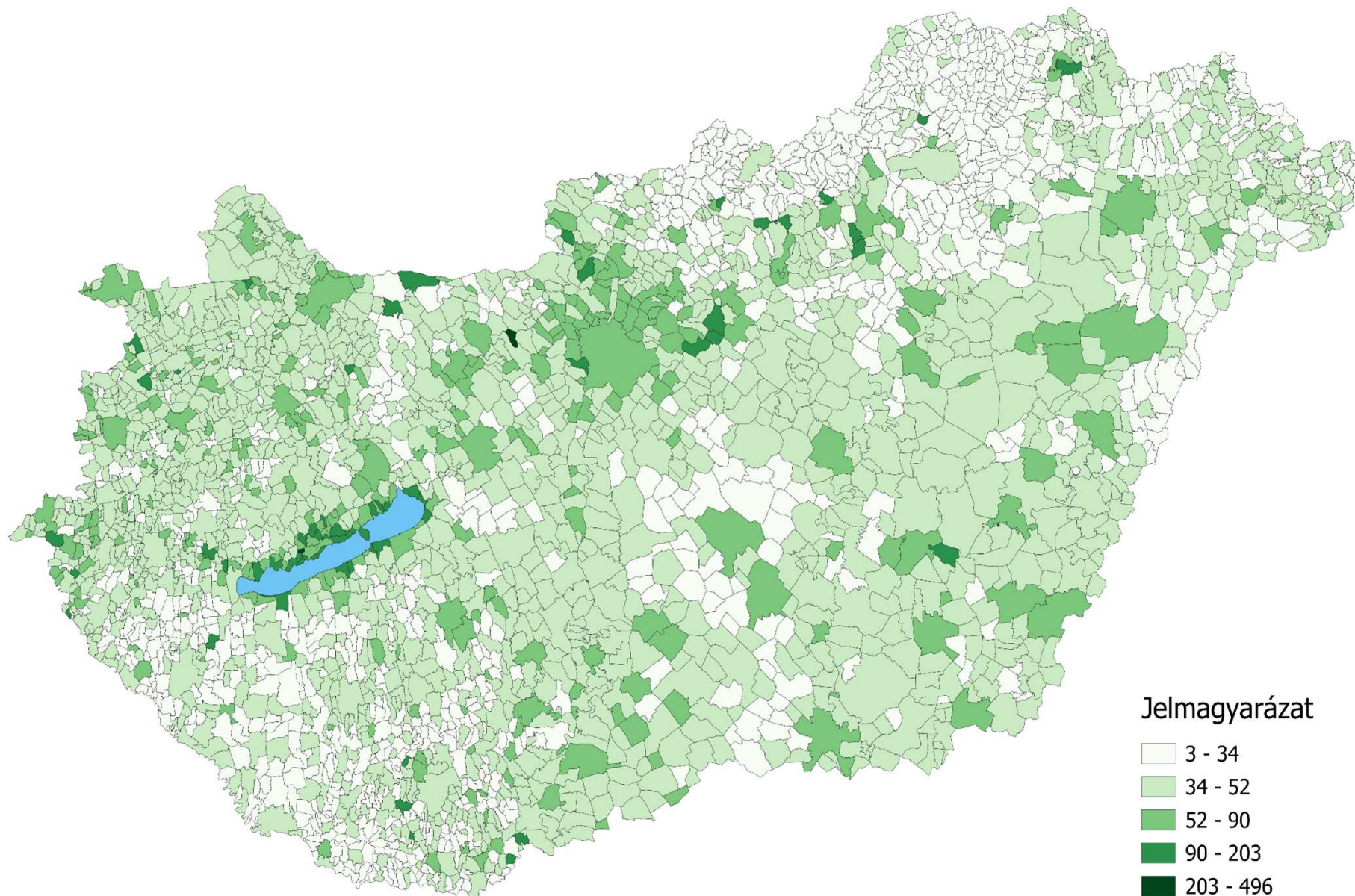

Hiányosságok a közüzemi infrastruktúrában...

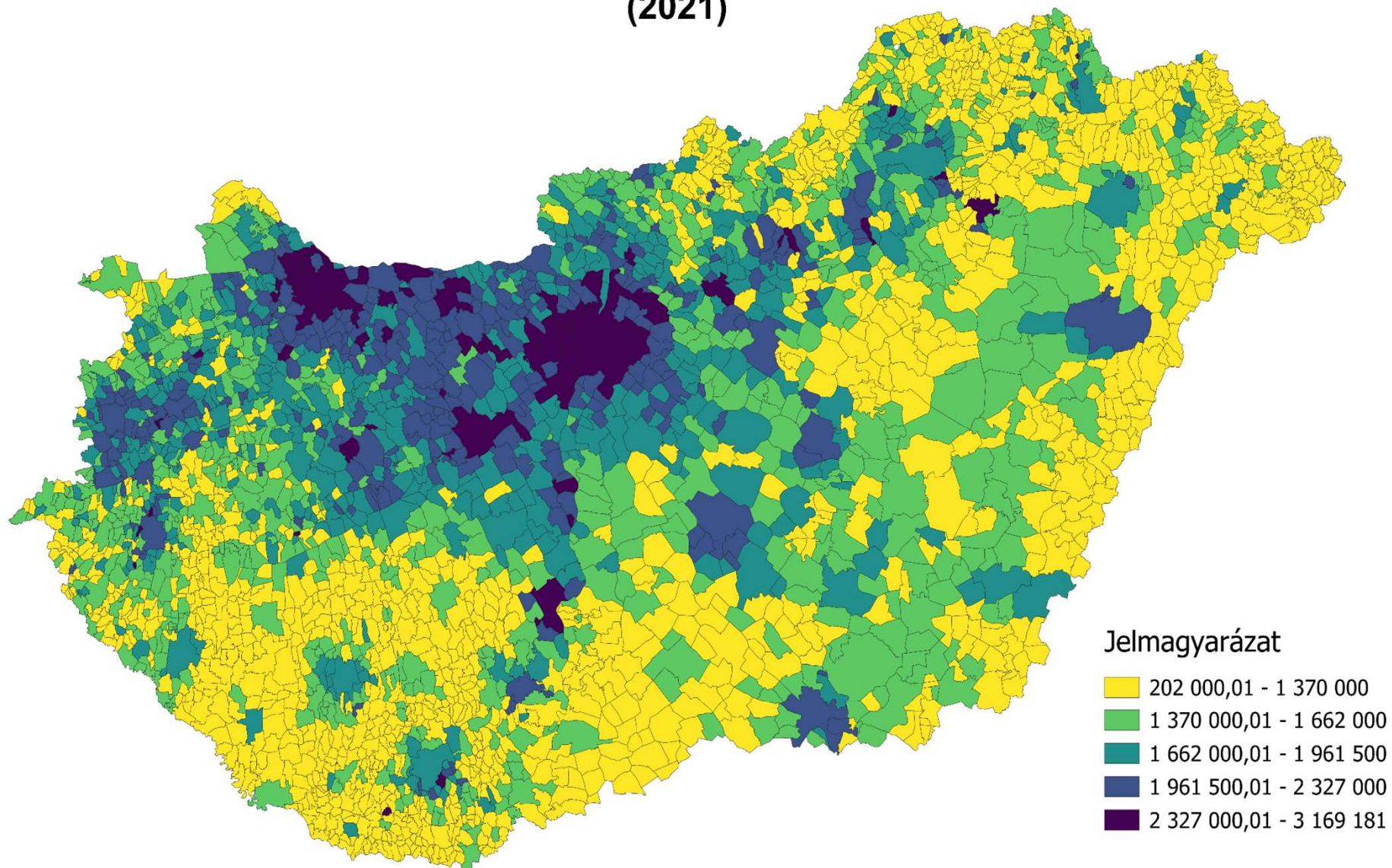

				Témakör, hiányosság	Említések	Arány az érvényes válaszokból	
Tapasztal-e hiányosságokat a település lakosságát ellátó közüzemi infrastruktúra hálózatok kiépítettségében		Válasz- gyakoriság	%	Szennyvízcsatorna hálózat, csapadékvíz elvezetés hiányosságai, elöregedett, túlterhelt hálózati rendszerek, egyedi szennyvízkezelés megoldatlansága	47	51,1	
				Ivóvíz hálózat, szintkülönbségek miatt problémás víznyomás, túlterhelt, elöregedett hálózati rendszerek	18	19,6	
		Igen	92	51,1	Hiányos, akadozó, gyenge internet és mobil szolgáltatás, elavult technikai infrastruktúra	14	15,2
		Nem	88	48,9	Nem bírják a közművek a megnövekedett terheléseket, hiányos a szolgáltatás kiépítettség (pld.: víz, villany, gáz, internet)	5	5,4
Total		180	100,0	Elektromos áram szolgáltatási kapacitás problémák	3	3,3	
				Kül-, és belterületi, részben állami tulajdonú úthálózat burkolathiánya, forgalmi terhelhetetlensége	3	3,3	
				Hiányos gázvezeték rendszer	2	2,2	
				Total	92	100	

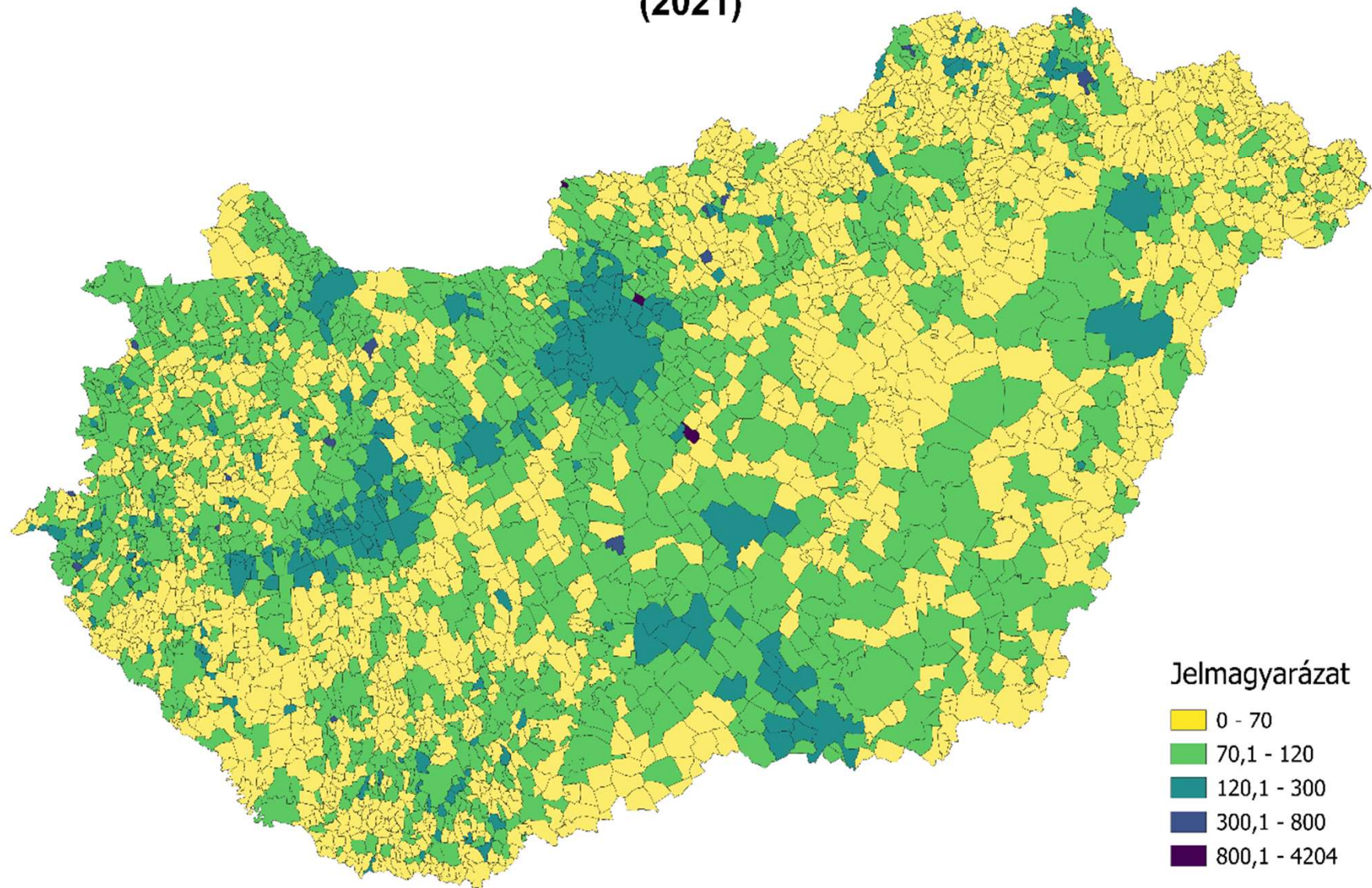
Összes szolgáltatott vízmennyiség (m³) 1000 főre vetítve településenként (2022)

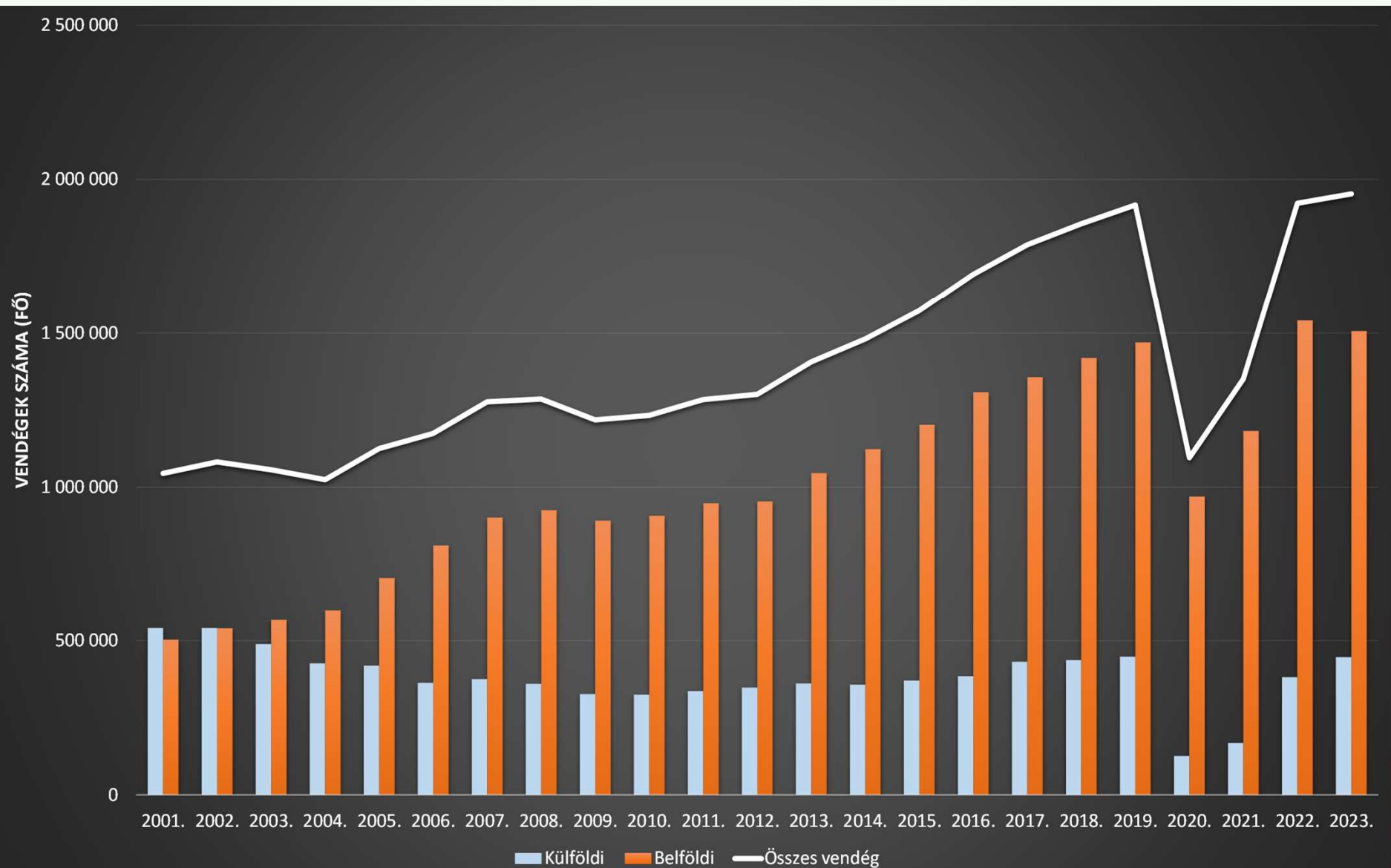
Egy főre jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem településenként (Ft) (2021)

Működő vállalkozások száma településenként 1000 főre vetítve (2021)

Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (2001-2023)

Vendégek átlagos tartózkodási ideje (2001-2023)

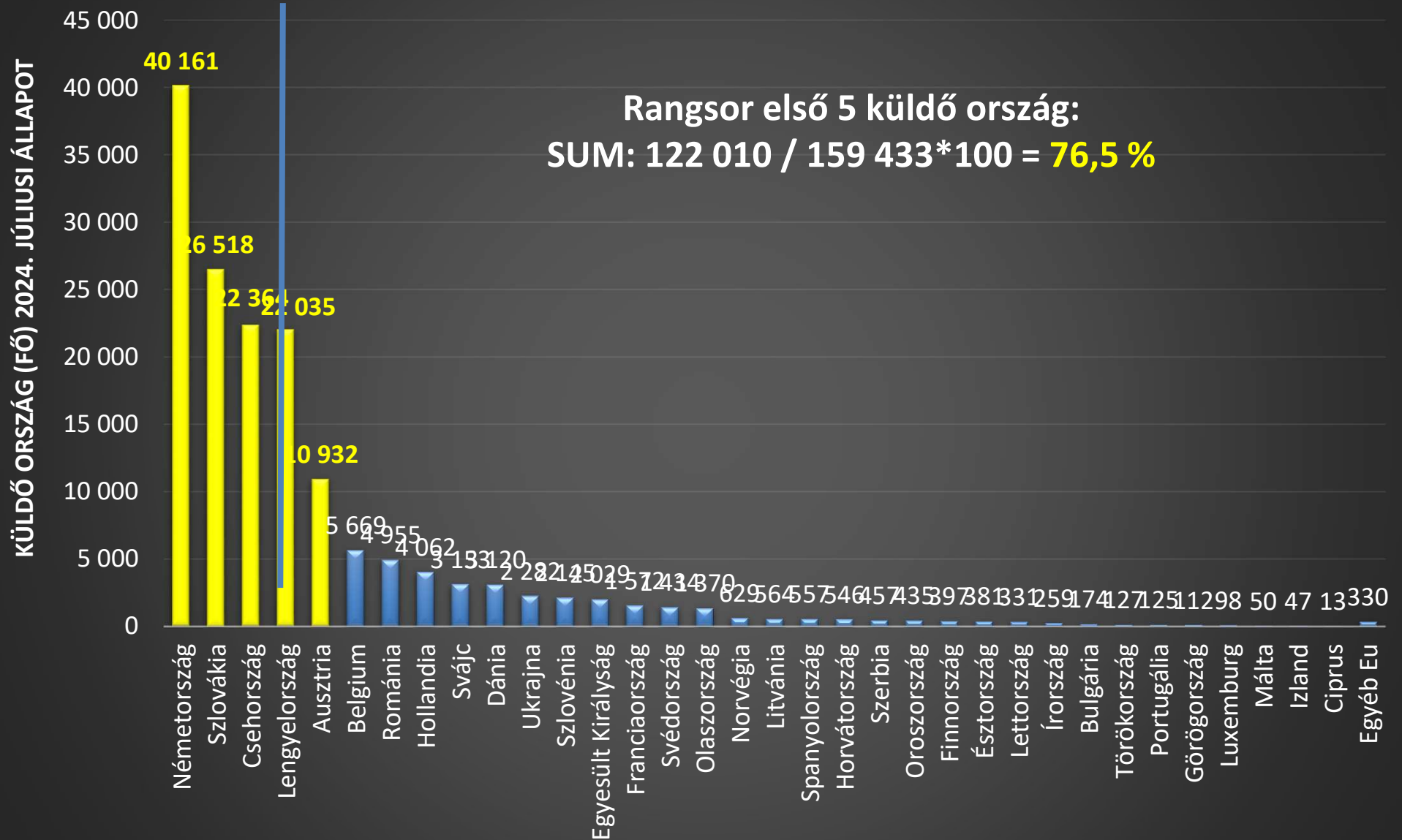

ÁTLAGOS TARTÓZKODÁSI IDŐ (VENDEGÉJSZÁKA)

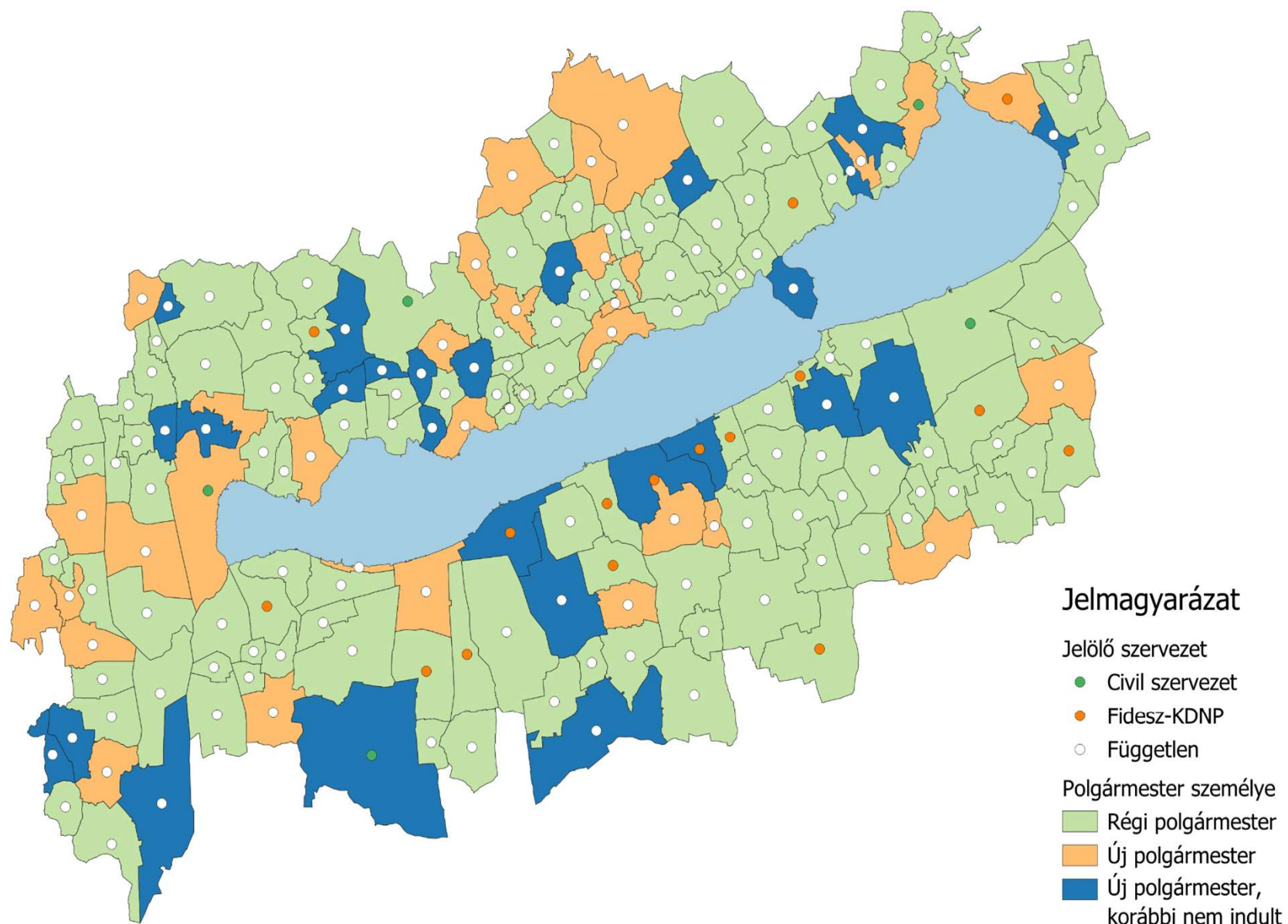
7
6
5
4
3
2
1
0

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Külföldi	6,3	5,9	5,9	6	5,7	5,7	5,4	5,3	5,1	5	4,9	4,9	5,1	4,9	4,7	4,6	4,6	4,5	4,3	4,3	3,9	3,6	3,4
Belföldi	3,3	3,3	3,2	3,1	2,9	2,9	2,8	2,8	2,9	2,9	2,8	2,9	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,7	2,9	2,9	2,7	2,6
Teljes tartózkodási idő	4,8	4,6	4,5	4,3	4	3,8	3,6	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4	3,4	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2	3,1	3	3	2,9	2,8

Küldő országok...

2024-es önkormányzati választások eredményei

2. TERÜLETI TERVEZÉS

Térségi tervezés

2014 – 2020 ÁROP – 1.2.11/A, 2013

című pályázat keretében

- Hosszútávú fejlesztési koncepció – 2030-ig
- Stratégiai Program 2014 – 2020
- Operatív Program 2014 – 2020

2021 – 2027

- Biztosított források nélkül, jogszabályi felhatalmazás (1996. évi XXI. Törvény) alapján, saját, BFT hatáskörben, szakminisztériumi útmutatás
- 218/2009. Kormányrendeletnek megfelelően
- Rugalmasabb, a partnerségi tervezésre alkalmas saját módszertan (egyedi adatgyűjtések, szakértői vélemények, interjúk, workshopok...stb.)
- Minden tervi fázisban társadalmi, szakmai egyeztetés lefolytatása
- Tanácsi elfogadás tervi fázisonként!
- A Hosszútávú Koncepció felülvizsgálata 2018-tól zajlott a 2021-es BFT elfogadásig, majd a Kormány általi 2022-es elfogadásig

A tervezés főbb megállapításai

Új fókuszok:

- 1: Klímaadaptáció,** klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás komplex (infrastrukturális és szoft) fejlesztései
- 2: Népeségmegtartó-képesség** javítása
- 3: Térségi kohézió** erősítése.

Új fejlesztési elvek, szükségletek:

- Kulturális fejlesztések: infrastruktúra, turizmus, szemléletformálás, rendezvénykoordináció **Veszprém – Balaton EKF 2023 kapcsolat biztosítása**
- **Területi kiegyenlítés,** felzárkóztatás, társadalmi integráció

A koncepció jövőképe

A Balaton a természetesség és a magas életminőség egységes Közép-európai mintarégiója.

A jövőkép új elemei

A Balaton kiemelt térség

- **természetes térség**, melynek ökológiai rendszere adaptálódik a klímaváltozás által támasztott kihívásokhoz, a fejlesztési beavatkozások a környezeti állapot megóvásának és a fenntartható fejlődés figyelembevételével zajlanak.
- **felelős térség**, mely magabiztosan áll ki a fenntartható fejlődés értékei mellett és mond nemet a túlfogyasztás környezetet romboló útjára.
- **a kultúra térsége**, amely regionális léptékben kapcsolódva a Veszprém 2023 Európa Kulturális Fővárosa programhoz, hosszútávon képes Európában egyedülálló, a térség értékeit is bemutató, magas minőségű kulturális attrakciós kínálatot megjeleníteni a helyben lakók és a térségbe látogatók részére
- **a térség, ahol jó lakni** – a természetes környezet minősége, az infrastruktúra állapota, a megélhetés anyagi feltételeinek megléte, a humán szolgáltatások elérhetősége és minősége, a kulturális kínálat bősége, a térségi társadalmi béke együttesen azt eredményezi, hogy a Balaton térség az itt születettek és a beköltözők számára is perspektívát képes nyújtani.
- **értéktörző térség**, mely környezeti, természeti, kulturális és gazdasági értékeit, hagyományait megőrzi, a következő generációk számára továbbadja, erősítve ezzel kötődésüket.

Fejlesztési elvek

- **Táji, természeti, kulturális örökség értékek megőrzése és a fenntartható fejlődés szempontjai mentén történő fejlesztések megvalósulása**
- **A helyi lakosok életminőségének és térségi kötődésének javítása**
- **A parttól távolabbi települések fejlődési feltételeinek javítása, a területi fejlettségbeli különbségek csökkentése**
- **A térség gazdaságában a folyamatos megújulás elősegítése**
- **A társadalomban megfigyelhető tendenciákra (környezet- és egészségtudatosság) épülő fejlesztések és programok megvalósítása**
- **A térség rendezési tervével összhangban lévő területhasználati elvek érvényesítése**

Horizontális elvek:

- **Ökoszisztéma védelme**
- **Barnamezős területek hasznosítása**
- **Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációja, esélyegyenlőség**
- **PARTNERSÉG, konfliktusok kezelése**

A koncepció fő célja

*A Balaton térségének dinamizálása,
fenntartható gazdasági **fellendítése**,
a régió **ökológiai rendszerének megőrzésével** együtt, hogy **a**
térségben élők és dolgozók számára
egész évben biztosítható legyen egy
kiemelkedő minőségű élet és munkakörnyezet.*

Stratégiai prioritás megnevezése	Intézkedések
1. Víz és infrastruktúra	1.1 Vízgazdálkodás, vízügyi infrastruktúra fejlesztése 1.2 Közütemi infrastruktúra fejlesztés 1.3 Településfejlesztés
2. Természetvédelem és klímavédelem	2.1 Természetvédelem 2.2 Klímavédelem 2.3 Erőforrásvédelem 2.4 Tájvédelem
3. A térségi népességmegtartó-képesség fejlesztése	3.1 Lakhatási, otthonteremtési programok 3.2 Oktatás, ösztöndíjak 3.3 Foglalkoztatási programok 3.4 Társadalmi felzárkóztatás 3.5 Közösség, közösség és kulturális infrastruktúra fejlesztése
4. Gazdaságfejlesztés	4.1 Helyi és térségi tudásbázisokhoz kapcsolódó innováció orientált üzleti infrastruktúra fejlesztés 4.2 Kézműves és kreatív ipar fejlesztése 4.3 Vállalkozásfejlesztés
5. Közlekedésfejlesztés	5.1 Elérhető Balaton program folytatása 5.2 Kombinált közlekedési módok, tarifaközösség, közlekedési szövetség 5.3 Lokális forgalomcsillapítás, mikromobilitás 5.4 A háttértelepülések elérhetőségének javítása
6. Turizmusfejlesztés	6.1 Attrakciófejlesztés 6.2 Szálláshelyek és szolgáltatások fejlesztése 6.3 Turisztikai menedzsment rendszer
7. Mezőgazdaság, helyi termékek	7.1. Helyi termékek 7.2 Szőlészet-borászat 7.3 Halgazdálkodás, halfogyasztás
8. Egészségfejlesztés	8.1 Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése 8.2 Időskori ellátások és szolgáltatások fejlesztése 8.3 Rehabilitációs szakellátások és szolgáltatások fejlesztése 8.4 Szemléletformálás, egészséges életmód iránti elköteleződés
9. Térségi kohézió erősítése	9.1 A térségi integráció kiterjesztése 9.2 Szervezetfejlesztés 9.3 Térségi fejlesztési alap

Végrehajtási Terv

Háttér:

1996. évi XXI. törvény 17.§ (7) bek. c) pont: „a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok irányítják a térség területfejlesztési programjának végrehajtását”

Célok:

1. ITI/ITP logika adaptálásával egy integrált területfejlesztési eszköz kidolgozása – pilot jelleggel
2. BFT forráskoordinációs szerepének megerősítése
3. Javaslattétel a centralizált – decentralizált fejlesztéspolitikai feladatmegosztás finomítására

Fejlesztéspolitikai feladat:

Környezeti és társadalmi szempontból fenntarthatóvá tenni a térségben megvalósult fejlesztéseket, beruházásokat, befektetéseket.

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

ELÉRHETŐSÉG:
Balatoni Integrációs Közhazsnú NKft.
8600 Siófok
Batthyány u. 1.
bftkht@balatonregion.hu

Társadalomtudományi Kutatócsoport
Balatonfüred
Lóczy Lajos u. 62.
8230
tarsadalomkutato@balatonregion.hu